

[Ett med Kristus, ML](#)

[Konkordieformeln om nattvarden, SB](#)

[Den yngre och äldre Luther, SB](#)

[Förvriden människosyn \(K\), Insändare i DN](#)

[Biskoparna Hammar och Omwanza, \(K\), SB](#)

[\[Register\]](#) [\[Årgångar\]](#) [\[Föregående nr\]](#) [\[Nästa nr\]](#)

Ett med Kristus

Ur M. Luthers Stora Galaterbrevskommentar

Nu lever inte längre jag, utan Kristus lever i mig. (Gal. 2:20)

Kristus är den som formar och pryder min tro, så som färgen eller ljuset pryder väggen... Kristus, säger Paulus, är sammanfogad med mig och förblir i mig, och det liv som jag nu lever, lever han i mig. Därför är Kristus och jag helt och hållet ett i detta avseende. ---

Utvärtes är visserligen den gamla människan kvar och underkastad lagen. Men ifråga om rättfärdiggörelsen, måste Kristus och jag vara så absolut ett att han lever i mig och jag i honom. Vilket underbart uttryckssätt! Därför att han lever i mig, så tillhör allt det som finns i mig av nåd, rättfärdighet, liv, frid och frälsning Kristus själv. Likväl är detta också mitt genom det sammanfogande och inneboende som blir genom tron, varigenom vi blir som en kropp i anden. Eftersom Kristus lever i mig, måste nåd, rättfärdighet, liv och evig salighet vara där med honom, medan lagen, synden och döden måste hålla sig undan. ---

Om tron gäller det att lära rätt, nämligen att du genom tron är så förenad med Kristus, att han och du blir som en person som inte kan splittras. Du hör ständigt ihop med honom och säger: "Jag är som Kristus", och Kristus i sin tur säger: "Jag är som denne syndare som håller sig till mig och jag till honom. Ty vi är genom tron förenade till samma kött och ben" Ef. 5:30. Denna tro förenar Kristus och mig fastare än mannen är förenad med sin hustru.

Talar bekännelsen om "när"?
En kort historisk återblick
Vad Konkordieformeln säger
Hur kunde filippister skriva under Konkordieformeln?
Vårt filippistiska arv
Att bekämpa filippism är inte bråka om oväsentligheter

Konkordieformeln om nattvarden

I artikeln "Nattvarden när och hur" (Luth. nr 2/2002) sade vi att det för den kristna tron inte är en oväsentlig fråga att veta när nattvardsundret med brödet och vinet sker i mässan. Kristi kropp och blod vilar på altaret, när instiftelseorden har lästs över de jordiska elementen. Det är vår enkla bekännelse. Mot den brukar våra motståndare i nattvardsläran anföra tre huvudinvändningar: 1. att Skriften inte fastställer någon tidpunkt, 2. att den lutherska bekännelsen inte säger något om "när", 3. att frågan om "när" är ett oandligt sysslande med spetsfundigheter som både väcker anstöt hos utomstående och i onödan splittrar bibel- och bekännelsetrogna lutheraner som borde hålla ihop och ägna sig åt viktigare ting.

Den bibliska grundvalen för vår lära har tidigare flera gånger behandlats i denna tidskrift. När Kristus i nattvarden om brödet och vinet säger "Detta är", så är de precis vad han säger. Att påstå något annat är att göra Kristus till en lögnare. Tolkningen av nattvarden instiftelseord är ett bra exempel på hur vi lutheraner läser Skriften. Den bokstavliga meningen gäller, om inte sammanhanget ger skäl för något annat. Och nattvardstexterna är definitivt inte utformade som liknelser, poetiska eller allegoriska stycken.

Låt oss denna gång se närmare på de två sista invändningarna.

[^]

Talar bekännelsen om "när"?

Den lutherska bekännelseskraft som mest utförligt behandlar nattvarden är Konkordieformeln (FC) från år 1577. Avsnittet om nattvarden, artikel VII, avslutas med en lista på sexton villfarelser som förkastas och fördöms.

Det har ibland påpekats att ingen av dessa fördömer dem som avstår att fastställa vilket ögonblick närvaron inträder. Av det drar man då slutsatsen att FC lär att detta med ”när” är en oväsentlig sak, och att goda lutheraner i den frågan kan ha olika uppfattningar och ändå stå i gemenskap med varandra.

Men riktigt så enkelt är det inte. Först bör det rent allmänt påpekas att det ligger en fara i att använda bekännelseskrafterna på ovan nämnda sätt. Det förhållandet att den lutherska bekännelsen inte direkt behandlar en viss fråga betyder självfallet inte att frågan är oväsentlig och kan avföras från den kristna lärans område. Det är ett stort misstag att reducera den kristna tron till enbart de frågor som bekännelseskrafterna behandlar. Den lutherska bekännelsen behandlar främst det som var på tapeten på 1500-talet och som man brottades med då. Bekännelsen gör inte någonstans anspråk på att vara en heltäckande dogmatisk framställning av alla punkter i den kristna tron. Den behandlar t.ex. inte läran om Bibelns verbalinspiration, den är tyst ifråga om kvinnliga präster, synen på abort och homosexualitet och en rad andra frågor som vi är tvungna att brottas med i vår tid. Däremot fastslår bekännelsen en huvudprincip för alla lärofrågor – oavsett om de behandlas i bekännelsen eller inte – nämligen att den norm efter vilken alla läror och lärare skall bedömas i kyrkan är Skriften allena.

Nu är det dock så att FC ingalunda är tyst ifråga om ”när” nattvarden börjar och slutar. Även om bekännelsen inte ägnar sig åt exakta ögonblick – och inte heller vill göra det – så har den något väsentligt att säga om ”när”.

För att lättare förstå vad FC säger om denna sak skall vi se lite på bakgrunden till dess nattvardsartikel.

En kort historisk återblick

Vid tiden för den Augsburgska bekännelsen (CA), som de evangeliska kyrkorna lade fram för kejsar Karl V år 1530, praktiserades bland lutheraner allmänt både elevation (sakramentets upphöjande efter instiftelseorden) och knäfall och andra vördnadsbetygelser inför det invigda. Självfallet såg man också till att allt som konsekrerats förtärdes under nattvardsgången. Man visste kort sagt när nattvarden började och slutade och betedde sig därefter. Det är intressant att lägga märke till, att i den romerska kyrkans vederläggning av CA, konstateras att lutheranerna på denna punkt bekänner, ”att efter rätt utförd konsekration i nattvarden är Kristi kropp och blod närvarande”. Lutheranerna noterar i sin tur att motståndarna gillar deras CA:s artikel tio om nattvarden och understryker i den efterföljande Apologin att man ståndaktigt försvarar sin nattvardssyn som man dessutom menar är allmänkyrklig, den ”är antagen i hela kyrkan” (SKB s. 186). Så var alltså läget i början. Mellan lutheraner och katoliker rådde enighet om att närvaron började med konsekrationen.

Men läget förändrades under de kommande årtiondena. Bland lutheranerna uppstod efter Luthers död olika meningar och stridigheter i en rad lärofrågor. Dit hörde också frågan om konsekrationen och vad som egentligen hörde till nattvardshandlingen eller *usus* som man sade. På 1560-talet utbröt bittra och uppslitande lärostrider på några ställen kring dessa frågor mellan s.k. filippister och gnesiolutheraner. Tack vare nyare forskning vet vi numera mer om dessa strider än tidigare. Somliga filippister hävdade att närvaron var beroende av nattvardsgästerna tro, andra att hela nattvardshandlingen måste genomföras för att löftet om närvaron skulle uppfyllas (dvs. först när man åt och drack kunde man vara viss om att det var Kristi kropp och blod som man fick del av). Gnesiolutheranerna (”äktlutheranerna”) ville hålla fast vid Luthers syn på nattvarden, där närvaron börjar med konsekrationen och varar tills de invigda elementen delats ut och förtärts.

De filippistiska uppfattningarna emanerade från Filip

Melanchton, Luthers nära vän och medarbetare. Melanchton var en försiktig general, så länge Luther levde, men efter hans död stod det alltmer klart att han ansåg att Luthers syn både på konsekrationen och närvaron var alltför realistisk och fysiskt konkret. Han tyckte hjärtligt illa om Luthers sats: ”Brödet är Kristi kropp” (*”Panis est Corpus”*). Det var en alltför stark identifikation av de två, och Melanchton fruktade att den skulle leda till tillbedjan och återfall i romerska missbruk. Melanchton lade tonvikten på mottagandet i nattvarden, medan Luther såg konsekrationen som det ”mäktigaste och viktigaste i sakramentet” (*potissima et principalis in Sacramento*). Melanchton ville stå för en mildare, frommare och ”andligare” syn på nattvarden, något som också kunde öppna vägen för samförstånd med de reformerta (zwinglianer och calvinister eller ”sakramentariet” som bekännelsen kallar dem som var åt det hållet). Dessa såg Luthers nattvardssyn som omöjlig och till och med värre än den romerska. Den romerska förvandlings- eller transsubstantiationsläran lät brödet försvinna och kvar blev endast Kristi kropp. För reformert tro – som inte tålde någon sammanblandning av himmelskt och jordisk, Skaparen och det skapade – var romarna här bättre än Luther, som förfärligt nog lät Jesu ord ”Detta (bröd) är” verka en sakramental förening som gjorde brödet och Kristi kropp i nattvarden till ett.

Det var just nämnda stridigheter om konsekrationen och *usus* som FC bl.a. ville klara ut och skapa enighet kring med sin artikel VII om nattvarden. Vi frågar oss då: Är det den filippistiska eller gnesiolutherska synen som präglar FC, eller finns det månne inslag av bådadera i bekännelsen?

[^]

Vad Konkordieformeln säger

Allra först kan vi konstatera att Luthers skrifter flitigt citeras. Hans starka tro på läsandet av instiftelseorden över elementen som det ”mäktigaste och viktigaste i sakramentet” får ett klart och tydligt genomslag i FC:

Ty där man håller fast vid hans instiftelse, uttalar hans ord över brödet och kalken och sedan utdelar det välsignade brödet och vinet, där är Kristus själv genom de uttalade orden i kraft av den första instiftelsen verksam genom sitt ord, som han vill skola upprepas. (SKB. s. 623).

Ibland möter man uppfattningen att Luther skulle ha menat att det bara var orden i ”den första instiftelsen” som var kraftiga och att deras verkan med automatik sträcker sig till alla efterföljande nattvardsgångar i kyrkan. Konsekrationen i dag skulle därigenom vara mindre verksam eller rent av överflödig. Men så menade ingalunda Luther. Han lärde att när prästen i nattvarden i dag tar Kristi ord i sin mun och uttalar dem över brödet och vinet, så är de precis lika kraftiga och verksamma som första gången. FC citerar Luther:

När vi i enlighet med hans instiftelse och befallning i nattvarden säger: Detta är min lekamen, så är det hans lekamen, icke för vårt tals eller våra maktords skull, utan på grund därav att han bjudit oss säga och göra så och bundit sin befallning och sitt handlande vid våra ord. (SKB s. 623).

Orden ”icke för vårt tals och våra maktords skull” är en påminnelse om att det inte handlar om ord i prästens egen kraft eller på någon särskild gåva som han fått, utan om Kristi ord som uttalas i hans ställe. FC slår också fast att konsekrationen inte ”kan ske på annat sätt än genom att upprepa och återge instiftelseorden” (SKB s. 624).

Sedan säger FC något som särskilt filippister, både gamla och nya, gärna citerar:

Men denna ”välsignelse” ensam eller blotta uppläsandet av Kristi instiftelseord åstadkommer intet sakrament, om icke hela nattvardshandlingen, sådan den av Kristus förordnats, utförs. (SKB s. 624).

Finns inte här en öppning för filippisternas tanke om att det till sist ändå är tron och vårt mottagande som garanterar och verkar närvaron? Nej, det gör det inte, för av fortsättningen framgår det tydligt att FC med dessa ord vänder sig mot och avvisar det romerska missbruket att

använda sakramentet till allt möjligt annat än vad det var instiftat till, ”såsom när man inte utdelar, mottager det välsignade brödet, utan låser in det offerar och bär omkring det”. FC finner det högst nödvändigt att avgränsa sig mot det romerska otyget med privatmässor som lästes för levande och döda utan att några kommunikanter fanns närvarande. Sådana mässor är ingen mässa alls och där verkar konsekrationen ingenting. NT:s nattvard är en måltid med deltagare som tar emot Kristi kropp och blod till syndernas förlåtelse. Någon annan sorts mässa har inte Kristus instiftat. Det är vad FC här klart vill markera.

Vidare definierar FC *usus* eller den av Kristus instiftade nattvardshandlingens omfång på följande sätt.

Här betyder orden *usus* eller *actio*, d.v.s. *bruk* eller *handling*, icke närmast tron och icke heller ätandet med munnen, utan hela den yttre, synliga, av Kristus instiftade nattvardshandlingen, konsekrationen eller instiftelseorden, utdelandet och mottagandet eller ätandet med munnen av det välsignade brödet och vinet, Kristi lekamen och blod. Utanför detta bruk... bör det icke anses som sakrament. (SKB s. 624).

Detta är en avgörande skrivning. Här ser vi klart och tydligt att FC talar om nattvardens ”när”, om den sakramentala närvaron som något utsträckt i tiden. Den börjar med konsekrationen och slutar med mottagandet. Att man inte avvänder ordet ”när” torde bero på att man inte ville bli misstänkt för att vilja fastställa exakt ögonblick. Under ovan nämnda strider om konsekrationen fördes nämligen diskussioner om under vilken stavelse under själva läsandet som närvaron inträdde. Sådant sysslade varken Luther eller FC:s författare med. Den saken överlät man lugnt till Gud.

Förkastandet av läran om att närvaron börjar med konsekrationen finns faktiskt med i ”fördömandelistan” som avslutar FC:s artikel VII. I punkten tio brännmärks nämligen läran ”att icke Kristi ord och allmakt, utan tron gör Kristi lekamen närvarande i nattvarden” (SKB. s. 630). Att ”Kristi ord och allmakt” verkar omedelbart och inte behöver någon tid på sig att gå i uppfyllelse är en självklar

sak i bekännelsen. Kristus säger ju inte ”Detta blir”, utan ”*Detta är*”, och han säger det innan vi tar emot honom i hans heliga nattvard.

Till detta kommer att FC inte på något sätt förbjuder trons tillbedjan av Kristus efter konsekrationen. Sådan tillbedjan, säger den, ”skall ingen förneka, om han inte är en ariansk kättare” (SKB. s. 631). I bilagan till FC med vittnesbörd från ”kyrkans gamla renläriga fäder” (*Catalogus Testimoniorum*), återfinns också om sakramental tillbedjan i den gamla kyrkan: ”Kristi kött, som vi ännu i dag tillbedja i mysterierna och som även apostlarna... tillbett i Herren Jesus” (SKB. s. 690).

Slutligen hänvisar FC ”den kristne läsaren” till Luthers skrifter om nattvarden (SKB. s. 625). De lyfts på detta sätt in i den lutherska bekännelsen om nattvarden och blir förpliktigande. Få i kyrkans historia har skrivit så mycket om altarets sakrament som Luther. Han kom nästan att skriva mer om nattvarden än om den stora huvudartikeln om rättfärdiggörelsen genom tron allena.

FC ger således klart uttryck för ”gnesioluthersk” eller äktluthersk lära i sin nattvardsartikel. Den skrevs och undertecknades av en rad gnesiolutherska teologer som Martin Chemnitz (huvudförfattare), Niklas Selnecker, Andreas Musculus och Kristoffer Cornerus (som inför Musculus disputerat för doktorsgraden över en avhandling om tillbedjan av Kristus i altarets sakrament) – men också av filippister som David Chytraeus.

[^]

Hur kunde filippister skriva under Konkordieformeln?

Att Chytraeus står som en av medförfattarna till FC brukar anföras som ett tecken på att frågan om nattvarens ”när” inte var någon kyrkoskiljande fråga och att både filippister och gnesiolutheraner kunde samsas i kyrkan. Martin Chemnitz, som från början var Melanchtons lärjunge men senare anslöt sig till Luther i nattvardsläran, hade tydligen inget emot att ha Chytraeus som medförfattare, fast denne hade en annan syn på nattvarden, säger man triumferande.

Men nu är saken den att Chytraeus vid denna tidpunkt inte på något sätt var en öppen filippist. Det var många gånger svårt att avgöra vem som i grunden var filippist.

Filippisterna uttryckte sig mycket luddigt och svävande. Ingen av dem förnekade Kristi kropps närvaro i nattvarden, och ingen ville öppet säga att den sakramentala föreningen bara var för handen i mottagandets stund. De såg sig själva som den mer fridsamma parten som generöst sträckte ut handen och sade: Detta är väl inget att bråka om. Vad Chytraeus beträffar var han mycket tvetydig och ingen kunde vid denna tid, inte ens Chemnitz själv, som hade haft en hel del med honom att göra, sätta fingret på någon avgörande läroskillnad dem emellan.

Vi vet dock att Chytraeus var mycket besviken på att en del av hans glidande formuleringar ströks i Konkordieformelns text (han lär ha blivit så upprörd över det, att han ilsket lämnade de pågående samtalen om FC, men han skrev till sist ändå under bekännelsen). Det var först senare som det klart visade sig att Chytraeus avvek från Luthers nattvardslära. Och han var inte den ende av de mer än 8000 undertecknarna som så småningom visade sig vara mer reformerta än lutherska i sin syn på nattvarden.

I själva verket blev det den filippistiska uppfattningen som segrade. I tolkningen av FC red man hårt på orden om att inte ”välsignelse” verkade något om inte hela nattvardshandlingen utfördes. Så kom handlingen, i synnerhet mottagandet, att bli det som skapade sakramentet, inte instiftelseorden. Denna präglade 1600-talets ortodoxi och bars sedan vidare inte minst av 1700-talets pietism ända in i vår tid.

[^]

Vårt filippistiska arv

Hos oss uppe i Norden har den lutherska synen på nattvarden i hög grad varit färgad av pietismen och därmed också av filippism. De flesta av oss, särskilt om vi haft lågkyrklig bakgrund, har fått filippistiskt/pietistiskt tänkesätt i oss med modersmjölken. Vi har lärt oss att fråga efter ”det centrala” och gått efter vad som känns gott och

uppbyggligt. Vi har trott att det varit lutherskt. Men den lutherska kyrkan går i sin bekännelse aldrig efter sådana kriterier. Den frågar efter vad Guds Ord säger, inte efter vad som känns andligt och uppbyggligt och inte heller efter vad som kan tänkas gå hem bland utomstående och är bra ur evangelisationssynpunkt.

Den gamla lutherska synen på nattvarden har märkligt nog upplevt en viss renässans under de sista femtio åren. Många har fått upp ögonen för dess omedelbara enkelhet och bibliska tyngd. Men samtidigt har det väckt starkt och upprört motstånd bland traditionella filippister som återfinns både inom de nya lutherska frikyrkorna och inomkyrkliga väckelserörelser av lågkyrkligt och pietistiskt snitt. En pastor uttryckte sig vid ett tillfälle så här: ”En luthersk präst skall predika evangelium och inte vara någon ’konsekrator’ som agerar i Kristi stad och ställe.” Men den lutherska bekännelsen säger att det är just vad en äkta luthersk präst också gör. Han tar Kristus på orden och handlar därefter.

Det finns ett ”*schibbolet*” (Dom. 12:6), ett skiljetecken, mellan filippister och gnesiolutheraner som brukar ge utslag även i dag, och det är synen på elevationen. En filippist eller pietist känner sig kluven och obehaglig till mods inför denna ”katolska” ceremoni. Man känner i ryggmärgen att den förutsätter tro och övertygelse om att brödet och vinet är Kristi kropp och blod. Men man är inte säker på att det verkligen är den tillbedjansvärde Kristus som prästen håller i sin hand. En äkta lutheran betvivlar det inte. Han kan gripas av vördnad och glädje inför Kristus som han ser i prästens hand. Elevation är naturligtvis ett adiafora, något som man båda kan ha och inte ha, men när man absolut *inte* kan ha den, så säger det något om vilken syn man har på instiftelseordens kraft och verkan.

[^]

Att bekämpa filippism är inte bråka om oväsentligheter

Att gå ut och säga att Bibeln och bekännelsen inte uttalar sig om när nattvard är nattvard bara för att de inte uttrycker sig med ett visst förväntat ordval vittnar antingen om

oförmåga att förstå texten eller så är det ett billigt försök att slå blå dunster i ögonen på folk. När Kristus säger ”Detta är” så räcker det inte, utan för att tro det kräver man att han skulle ha sagt: ”Just nu, när jag säger det, är det” eller något i den stilen.

När vi bekämpar filippistisk nattvardssyn sysslar vi inte med oväsentligheter. Denna nattvardslära är farlig och öppnar vägen för en gradvis och till sist total upplösning av sakramentet. Dessutom är filippismen ingen isolerad företeelse. Den representerar ett tänkesätt som påverkar även andra delar av den kristna tron. Rädslan för Ordets kraft att via den mänskliga rösten verka och göra under går också igen i t.ex. synen på bikten, som för en mycket undanskymd tillvaro i pietistisk/filippistiska sammanhang. Ändå talar den lutherska bekännelsen starkt om den enskilda avlösningen som ett av Gud instiftat nådemedel. Även den centrala läran om rättfärdiggörelsen av nåd påverkas av hur man ser på Ordet och dess kraft att ge vad det säger. Sist men inte minst påverkas synen på prästämbetet, om prästen i nattvarden handlar ”å Kristi vägnar och i hans ställe” (SKB. s. 79) eller inte.

Vi bråkar inte om oväsentligheter utan värnar om höga och välsignelsebringande ting: om altarets sakrament som med Luthers ord i Lilla katekesen är ”vår Herres Jesu Kristi sanna lekamen och blod under bröd och vin, av Kristus själv instiftat, oss kristna till att äta och dricka”.

Staffan Bergman

[[Lutheranen 1/2004](#)]

Den yngre och äldre Luther

Luther har skrivit mycket, och det är inte ovanligt att diverse citat från Luther används som stöd för både det ena och det andra. Han var redan under sin livstid förskräckt över hur man kunde använda hans skrifter och uttalanden lösryckta ur sina sammanhang.

Till detta kommer att Luther inte blev reformator över en

natt. Tvärtemot vad många tror var han inte de snabba förändringarnas man, som såg allt klart med en gång. Hans uppfattningar mognade fram med tiden under intensivt bibelstudium och under vånda och anfäktelser. Luther var i hög grad traditionalist och ville ogärna bryta mot kyrkans enhet och ordningar. Han gjorde det först när han såg att det var absolut nödvändigt enligt Skriften.

I s.k. bibel- och bekännelseetrogna kretsar brottas många i dag mycket med frågan hur kristna skall kunna överleva i Svenska kyrkan, som oroväckande fort närmar sig ett stadium då den knappast kan kallas kristen längre. Av dessa är det få som tycks fundera på att lämna kyrkan. (Däremot lämnar folk i allmänhet Svenska kyrkan i sådan mängd att kyrkans ledning börjar oro sig, bl.a. för den framtida ekonomin.)

Jag råkade för en tid sedan se en artikel av teol.dr. Bo Brander, föreståndare för Laurentiistiftelsen i Lund, som starkt vände sig mot planerna att blida ett fritt stift eller en missionsprovins med egna biskopar och präster (Svensk Pastoralskrift nr [36-37/2003](#)). Han anser att det bara leder till förödande kyrkosplittring. Kyrkan är Kristi kropp och den ”får inte (ytterligare) slitas i bitar”. Därför skall man stanna kvar i sin kyrka och kämpa under ”bön och tårar”.

Resonemanget är typiskt i dessa kretsar. Finns det anledning att anta att det finns kristna, lemman i Kristi kropp, i en kyrkogemenskap, får man inte under några omständigheter lämna den, hur ”hur dålig den än är”. Det vore att bryta sönder Kristi kropp. Detta är en ganska vanlig tanke i dag. Man bryr sig föga om vad Kristus, kroppens huvud, säger i denna sak: att vi skall akta oss för falska profeter och inte ha någon gemenskap med dem.

Men det intressanta är att man försöker få Luther på sin sida. Brander anför ett ”dyrbart Luthercitrat” som stöd för sin uppfattning. Det är hämtat från Luthers Galaterbrevskommentar (1519), där denne skriver så här i utläggningen av Gal. 6:2 (”Bär varandras bördor, så uppfyller ni Kristi lag”):

Om du brann av sann kärlek skulle du inte fly om också påvarna och prästerna eller vem det vara mände var fördärvade. I stället skulle du, om så behövdes, från världens ände skynda till för att gråta, mana, övertyga och göra allt väl för dem. Vet, att det du avlydnad för apostelns ord måste bära inte är några lätta och behagliga ting utan bördor. Skall vi då fly och skilja oss från varandra därför att vi måste bära det romerska hovets bördor och uthärda deras i sanning outhärdliga vidunder? Bort det. I stället bör vi vredgas, bönfälla, mana, men vi bryter inte Andens enhet och förhäver oss inte, ty vi vet att kärleken övervinner allt, inte endast bristfulla institutioner, utan också människor som är vidunder av syndfullhet.

Här låter Luther som en äkta ”missionsprovinsare” i dag. Det tycks inte alls gå ihop med vad han annars säger om kyrkogemenskap och inte heller med vad den lutherska bekännelsen säger om kyrkogemenskap. Där förbjuds all kyrklig gemenskap med dem som öppet och envetet lär i strid med Kristi ord och lära. Applicerat på förhållandet till påvekyrkan sägs bl.a. följande:

Då det förhåller sig på detta sätt, bör alla kristna undvika att befattasig med påvens gudlösa lära, hädelser och orättfärdiga grymhet. De bör i stället undfly och fördöma påven med hans anhängare såsom antikrists rike, såsom Kristus befallt: ”Tag er till vara för falska profeter”, Matt. 7:15. Även Paulus bjuder, att man skall undvika och fördöma ogudaktiga lärare såsom en förbannelse. I 2 Kor. 6:14 heter det: ”Ha intet gemensamt med de otrogna, ty vilken gemenskap har ljuset med mörkret?” (Om påvens makt och överhöghet, SKB s. 348).

Vad skall vi då säga om Luthercitatet ovan? För det första skall vi naturligtvis inte bygga vår tro på vad Luther eller någon annan människa säger, utan på vad kyrkans huvud Kristus säger. För det andra bör det observeras att citatet inte är hämtad ur Luthers kända Stora Galaterbrevskommentar från år 1531, utan från hans betydligt mindre kända kommentar från 1519 (vilken var en sammanställning av hans föreläsningar över detta brev ett par tre år tidigare). Luther var under denna tid fortfarande en romersk-katolsk munk. Visserligen hade det börjat storma kring honom på grund av hans kyrkokritik, men han hade ännu inte brännmärkt påvedömet som

Antikrist. Han bävade fortfarande inför tanken att bryta med påvekyrkan. Men 1520 blev situationen outhärdlig. Han såg allt klarare att lojaliteten mot den ledstjärna han valt, Skriften allena, ledde till en oundviklig konflikt med Rom och dess anspråk på lydnad och underkastelse. Han såg till sist ingen annan utväg än att bryta med kyrkan. I ett svarsbrev till den romerske teologen Silvester Prierias, ett brev som har kallats Luthers ”farväl till Rom”, skriver han: ”Farväl, olyckliga, hopplösa och hädiska Rom! ... Vi har tagit hand om Babylon, men hon har inte botats. Låt oss då lämna henne att hon må bli en boning av drakar, spöken och häxor, värdig hennes namn Babel, en evinnerlig förbistring, ett panteon av styggelse.” Den 10 december 1520, tog han det avgörande steget ut ur den babyloniska fångenskapen genom att offentligt bränna påvens skriftliga hot om bannlysning tillsammans med romerska kyrkans kanoniska böcker (hennes rättsordningar).

Det aktuella citatet, som i dag anförs för att förleda kristna att stå kvar i avfälliga lutherska kyrkor, är ett bra exempel på att man måste göra skillnad på vad den yngre och den mer mogna Luther säger.

I sin utläggning av Gal. 6:2 i Luthers Stora Galaterbrevskommentar 1531 – känd inte minst för sin lysande utläggning av läran om rättfärdiggörelsen genom tron allena – skriver han så här:

Detta bud om att bära andras bördor sträcker sig alltså inte till sådana som förnekar Kristus, som inte blott vägrar erkänna utan t.o.m. försvarar sin synd, och inte heller till dem som framhårdar i synd, ty även de förnekar till en del Kristus. De skall lämnas åt sitt öde för att vi inte må bli delaktiga i deras öde.

Det är en annan Luther som talar här än den som i början trodde att det var möjligt att reformera kyrkan genom att ”bära bördor” tillsammans med påvar och präster som förnekar Kristus och uthärda ”deras outhärdliga vidunder”.

S.B.

Kommentaren

Förvriden människosyn

I DN den 30 april 2004 fanns följande mycket tankvärda inlägg i abortdebatten av en ung medicinare:

Vårt samhälles (och inte minst DN:s) våldsamma propaganda för abort och för forskning på embryon skrämmer mig. Det förutsätts att den som blivit oplanerat gravid vill göra abort. Det förutsätts att vi ska offra embryon för att hitta nya mediciner åt oss som redan fötts. I Sverige i dag aborteras ungefär vart fjärde barn.

Jag vill inte leva i ett samhälle som med näbbar och klor kämpar för att jag ska prioritera min rätt till ett fritt sexliv, karriär och bekvämlighet, min rätt till ett friskt barn eller till bot från sjukdom, före en nybliven människas rätt till att fortsätta leva. Myten att fostret skulle vara en del av kvinnans kropp är flitigt använd men helt felaktig. Vi har från första stund en egen kropp med en egen unik arvs massa. En annan myt är att det mänskliga livet skulle börja någon gång efter tolfte eller möjligen artonde veckan. Sanningen är att vi lever från första stund: vi konsumerar näring, växer och utvecklas kontinuerligt. Det kommer inget plötsligt genombrott då vi förvandlas från ”anonyma cellklumpar” till levande människor.

Det som i dag verkar avgörande för många barns öde är om de är friska och efterlängtrade. Då följer föräldrarna utvecklingen vecka för vecka i Lennart Nilssons stora bildverk. Då kan sjukvården sätta in enorma medicinska resurser för att rädda barnet till liv och hälsa medan ett oönskat barn i samma ålder aborteras i andra änden av sjukhuset.

En spegling av denna förvridna människosyn finner man när man betraktar hur vi som redan är födda uppmanas att värdera vårt eget liv. Mitt värde som människa ligger tydligen i andras ögon och beror av hur snygg min kropp är, hur känd och åtrådd jag är, hur lyckad och framgångsrik jag är.

Jag får inte ihop det. Jag kan inte se att mitt liv skulle vara mer värt än något av dessa aborterade barns liv. Vi har avskaffat människovärdet.

*Emma Halden
Medicine kandidat*

Biskoparna Hammar och Omwanza

Biskop Omwanza i den evangelisk-lutherska kyrkan i Kenya, som uppstått som en frukt av Bibeltrogna Vänners mission i landet, har skrivit ett mycket allvarligt brev till ärkebiskop Hammar för att denne inte vill prästviga kvinnoprästmotståndare i Svenska kyrkan (för tjänstöring inom Missionsprovinsen). Omwanza skriver:

Vigning av kvinnor till det apostoliska prästämbetet är en nymodighet, känd historiskt endast från enskilda gnostiskt heretiska kyrkor, och inte från den katolska ortodoxa urkyrkan... Denna gnostiska nymodighet kräver nu uppenbarligen, inte bara envælde i kyrkan, utan också tyranni, eftersom den inte kan tolerera ens minimalt samarbete med klassisk kristendom...

Inför Kristus uppmanar jag Dig allvarligt att riva undan alla hinder som lagts över de ovan nämnda vigningarna och att föregå med gott exempel såsom en vigande biskop och som en sann herde och modig ärkebiskop för Din kyrka.

I annat fall måste jag – tillsammans med andra lutherska biskopar - själv ta på mig den tunga och historiska bördan av att möta ropet från förtryckt lutherdom i Din kyrka och att viga biskopar och präster i Svenska Kyrkan...

Det är i långa stycken ett kraftfullt och bra brev, skrivet av en bibeltroende biskop av helt annan kaliber än den gnostiske Hammar. Men man blir ändå lite fundersam. Båda kyrkorna står i kyrkogemenskap med varandra och är med i det numera ganska liberala och olutherska Lutherska Världsförbundet. Man frågar sig hur den kenyanske biskopen kan göra det.

Omwanza tycks missförstå vad den lutherska bekännelsen säger om rätten att själv viga präster när kyrkan har avfallit. Denna rätt tillåter och ursäktar inte fortsatt kyrkogemenskap med villfarande kyrkor. Om Omwanza här hade förstått bekännelsen rätt, så skulle han fly all gemenskap med Hammar och hans kyrka och inte låta sig förledas till det befängda att gå in i andra kyrkor och mot deras ordningar prästviga folk i dem. Så gör man bara inte! Inte undra på att Hammar avböjer fortsatta samtal om

saken. Vi skulle bli lika upprörda om någon utifrån gav sig till att viga präster i vår kyrka. Missionsprovinsen borde bryta banden med Svenska kyrkan och sedan viga sina egna biskopar i stället för att snärja in sig själva och andra i moraliskt förkastliga företag.

S.B.

[^]